

Klass: Bryopsida (egentliga bladmossor), **Ordning:** Pottiiales, **Familj:** Pottiaceae, **Släkte:** *Tortula* (tussar), **Art:** *Tortula mucronifolia* - torntuss Schwägr. **Synonymer:** *tornskruvmossa*, *Tortula mucronifolia* Schwaegr.

Kännetecken

Skotten är upp till 1 cm höga och gröna till brunaktiga. Bladen upptill i skottet är tydligt större än de längre ned. Arten växer i relativt täta tuvor eller som enstaka skott. Bladen är smalt ovala till smalt tunglika. Nerven är relativt kraftig och utlöpanande i en vass udd och saknar papiller på både över- och undersida. Bladkanten är tillbakaböjd bara i den nedre delen, och den saknar tydlig kantlist även vid bladbasen. Bladcellerna i övre delen av bladet är mestadels kvadratiska, 18–28 µm breda och oftast helt släta, vilket gör bladen nästan genomskinliga. Arten är samkönad och kapslar är vanliga. Kapseln är brun, slät, cylindrisk, ibland något krökt och sitter på ett ca 1 cm långt, gulbrunt skaft. Peristomet är mycket speciellt och består av 32 mycket långa, trådsmala och spiralvridna tänder som nedtill är sammanväxta till ett rör. Locket har ett långt, smalt och ibland snett riktat spröt. Sporererna är relativt små, 18–20 µm i diameter och fint papillösa.

Torntuss är mycket lik den vanligare arten jordtuss *Tortula subulata* och betraktas av vissa som en varietet av den. Mest lik är *T. subulata* var. *graeffii*, men den har mer papillösa bladceller och även nervens över- och undersida har papiller. Dessutom är *T. subulata* var. *graeffii* större, har en kantlist av långsmala celler i nedre delen av bladet och har längre rörlig del av peristomet.

Utbredning och status

Arten är sällsynt, men har spridda förekomster över främst norra delen av Sverige. På grund av likheten med jordtuss *Tortula subulata* är utbredningen dock något oklar. Den är sällsynt, men spridd även i Norge och Finland och något vanligare på Island. Torntuss är spridd över Europa, och världsutbredningen omfattar även delar av Asien, Nordafrika och Nordamerika.

Ekologi

Torntuss växer på kalkrik, bar jord i exponerade eller halvskuggiga lägen. Den har bl.a. hittats i kalkbrott och kalkrika branter i barrskog och ända upp i lågalpin zon i fjällen. Följearter är bl.a. planmossa *Distichium capillaceum*, dvärgsprötmossa *Eurhynchiastrum pulchellum*, sammetsgräsmossa *Brachytheciastrum velutinum* och bryummossor *Bryum* spp. Mogna kapslar påträffas på sommaren.

Hot

Torntuss hotas av all slags igenväxning, t.ex. orsakad av upphört bete eller igenläggning av kalkbrott. Dessutom kan för kraftig hävd eller exploatering utgöra ett visst hot.

Åtgärder

Lokaler för arten måste hållas öppna och man bör sörja för en kontinuerlig tillgång på exponerad bar jord, t.ex. med hjälp av betesdjur. Mossan behöver eftersökas på ett flertal av sina lokaler för att vi skall få en rättvisande bild över artens aktuella status i Sverige.

Övrigt

Torntuss har av vissa författare innefattats i *T. subulata*, och kan därför vara något förbisedd.

Etymologi: mucronifolius (lat.) = spetsbladig; mucron-is genitiv av mucro (lat.) = spets, egg; folium (lat.) = blad

Uttal: [Tórtula mukronifólia]

KEY FACTS Shoots up to 1 cm high, green to brownish, single or forming relatively dense tufts. Leaves narrowly ovate to narrowly lingulate. Costa relatively stout, ex-current in a sharp-pointed mucro. Autoicous, capsules common. Capsule brown, smooth, cylindrical, sometimes slightly curved. Peristome highly characteristic, consisting of 32 very long, filiform, spirally coiled teeth, tubular in basal part. Seta c. 1 cm, yellowish-brown. - A calcicolous species growing on bare soil in exposed to semi-shaded situations. Found in limestone quarries and steep, calcareous coniferous forest slopes, reaching the low-alpine zone in the Scandes mountains.

Litteratur

Brotherus, F. V. 1923. *Die Laubmoose Fennoscandias*. Helsingfors.

Grout, A. J. 1928-1940. *Moss Flora of North America North of Mexico, Vol. I-III*. Newfane.

Mårtensson, O. 1956. Bryophytes of the Torneträsk area, Northern Swedish Lappland, II Musci. *Kungliga Svenska Vetenskapsakademiens avhandlingar i naturskyddsärenden 14*.

Nyholm, E. 1991. *Illustrated flora of Nordic mosses. Fasc. 2*. Nordisk Bryologisk Förening, Köpenhamn och Lund.

Weibull, H. 2008. *Tortula mucronifolia* torntuss s. 157-158. I: Nationalnyckeln till Sveriges flora och fauna.

Bladmossor. Kompaktmossor - kapmossor : Bryophyta : Anoetangium - Orthodontium. Art databanken, SLU, Uppsala.

Författare

Henrik Weibull 2002. Rev. Henrik Weibull 2008. Uppdaterad 2010, 2016.